

життєзабезпечення населення на земельних ділянках будь-якої категорії, крім певних виключень, без зміни їх цільового призначення [2].

Література:

1. Про основи містобудування : Закон України від 16.11.1992 № 2780-ХІІ : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2780-12#Text>.

2. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI : станом на 31 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.

3. Деякі питання діяльності органів державного архітектурно-будівельного контролю : Постанова Каб. Міністрів України від 19.08.2015 № 671 : станом на 13 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/671-2015-п#Text>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-580-1-56>

ЦИФРОВІ АКТИВИ ТА АКАУНТИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ СПАДКУВАННЯ

Яковлев Максим Денисович

здобувач освіти 2 року

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Цифрова трансформація сучасного суспільства зумовлює необхідність теоретичного переосмислення фундаментальних принципів приватного права та удосконалення діяльності інститутів приватного права. У цьому контексті концепція постіндустріального суспільства, розроблена Деніелом Беллом, визначає інформацію як ключовий суспільний ресурс [4]. Мануель Кастельє розглядає сучасну віртуальну реальність (або, які він пише – реальну віртуальність) крізь призму мережевих структур, що функціонують у цифровому середовищі [6].

За своїм цивілізаційним значенням та масштабом сучасна цифрова революція співвідноситься з інформаційною трансформацією, започаткованою винайденням друкарського верстата Й. Гутенбергом [2], що радикально змінила способи створення та поширення інформації.

Якщо друкарський верстат сприяв поширенню знань у матеріальній формі, то Інтернет зумовив їх дематеріалізацію, що призвело до формування нової категорії об'єктів цивільних прав.

У межах формування доктрини цифровізації приватноправових відносин (*digital private law*), обґрунтовується, що особа функціонує не лише у фізичному, але й у цифровому просторі. це зумовлює появу цифрової спадщини як нового феномену приватного права.

Відтак постає питання: що становить цифрову спадщину у правовому розумінні?

У сучасній цивілістичній доктрині країн континентальної правової сім'ї сформувалися два концептуальні підходи до визначення правової природи цифрових активів як об'єкта цивільних прав.

Перший – корпоральний (матеріальний), що ґрунтується на класичному римському розумінні речі як тілесного об'єкта та домінує у німецькій правовій традиції. У його межах цифрові активи не визнаються речами через відсутність матеріального субстрату. Відповідно до корпорального підходу «лише тілесні об'єкти можуть визнаватися речами, що виключає цифрові активи з категорії об'єктів речового права» [8].

Другий підхід – інкорпоральний (*res incorporales*) характерний для французької та італійської правових систем. Він виходить із розширеного розуміння майна та допускає існування нематеріальних об'єктів як самостійних об'єктів цивільного обороту. У цьому контексті цифрові активи можуть розглядатися як специфічні майнові права або об'єкти [8].

Зазначена дихотомія безпосередньо впливає на можливість включення цифрових активів до складу спадщини.

Класична конструкція спадкування, що базується на принципі «*successio in universum ius*», передбачає перехід усієї сукупності прав та обов'язків спадкодавця до спадкоємців.

Однак застосування цього принципу до цифрових активів ускладнюється їхньою правовою природою. Акаунт у соціальній мережі не може бути редукований до єдиного об'єкта, оскільки він становить складну правову конструкцію, який поєднує: 1) майнові права (право вимоги до платформи, економічна цінність); 2) права інтелектуальної власності; 3) особисті немайнові права, зокрема право на приватність і таємницю кореспонденції.

З огляду на це постає питання: чи може такий об'єкт бути предметом універсального правонаступництва, чи його слід розглядати як сукупність прав, частина з яких є невідчужуваними? Сучасне правове регулювання цифрових активів характеризується конфліктом між

імперативними нормами спадкового права та договірними умовами цифрових платформ.

Як зазначає І. Маспес, транснаціональний характер цифрового ринку унеможливує врахування національних особливостей спадкового права [8]. Умови користування часто містять заборону на передачу акаунтів після смерті користувача, що фактично обмежує спадкові права [9]. Додатковим аспектом є необхідність забезпечення балансу між правом спадкоємців та охороною приватності, включаючи таємницю кореспонденції.

Правопорядки європейських держав демонструють різні моделі правового регулювання цифрової спадщини

Німецький підхід базується на принципі універсального правонаступництва та знаходить відображення у рішенні Федерального Верховного суду Німеччини від 12.07.2018 (III ZR 183/17), яким визнано можливість спадкування цифрових акаунтів [7].

Суд фактично застосував принцип функціональної еквівалентності, яким прирівняв цифрове листування до традиційного.

Французький підхід ґрунтується на пріоритеті захисту персональних даних та запроваджує механізм «цифрових директив», якими «особа ще за життя має змогу чітко визначити, як саме її дані мають зберігатися або передаватися після смерті» [5]. Італійська модель використовує «персоналістичний підхід», допускаючи доступ до цифрових даних за наявності легітимного інтересу членів сім'ї [10].

В Україні важливим етапом стало внесення змін до Цивільного кодексу України та запровадження категорії «цифрової речі» (ст. 179-1 ЦК України), що створило передумови для включення цифрових активів до складу спадщини відповідно до ст. 1218 ЦК України [3] та свідчить про поступову адаптацію національного законодавства до цифрової реальності.

Водночас, як обґрунтовує Р. А. Майданик, цифрова річ є об'єктом, що поєднує ознаки речі та майнового права, що зумовлює необхідність формування нової доктринальної моделі [1]. Особливої уваги потребує проблема доступу до криптоактивів, де фактичне володіння трансформується у контроль над приватними ключами, що не може бути забезпечено традиційними юридичними механізмами.

Цифрова спадщина становить новий феномен приватного права, який не може бути адекватно врегульований у межах класичних правових конструкцій.

З огляду на це, подальший розвиток спадкового права має відбуватися шляхом: доктринального переосмислення категорії об'єктів цивільних прав; розширення принципу *successio in universum ius* на цифрові активи; інтеграції технологічних механізмів у правове

регулювання; забезпечення балансу між правом на спадкування та правом на приватність (*ius ad vitam privatam*).

Цифрова епоха ставить перед цивільним правом фундаментальне питання: чи здатна класична система *ius civile* адаптуватися до нової реальності, не втративши своєї системності та доктринальної цілісності.

Література:

1. Майданик Р. А. Цифрова річ як майно та її оборотоздатність. *Цивілістична платформа*. 2025. № 1 (4). С. 19-59. URL: <https://clp.org.ua/tsyfrova-rich-iaak-majno-ta-ii-oborotozdatnist/>

2. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / пер. з англ. В. І. Постнікова, С. В. Єфремова. Київ: Ніка-Центр, 2001. 464 с.

3. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10.08.2023 № 3320-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T233320>

4. Bell D. *The Coming of Post-Industrial Society*. 2001. P 5-23. <https://bgsp.edu/app/uploads/2014/12/Bell-Coming-of-Post-Industrial-Society.pdf>

5. Bordes C. Prévoir sa mort numérique. Le devenir des données numériques post-mortem. *Revue des droits et libertés fondamentaux*. 2020. Chron. № 9. URL: <https://revuedlf.com/personnes-famille/prevoir-sa-mort-numerique-le-devenir-des-donnees-numeriques-post-mortem/>

6. Castells M. *The Rise of the Network Society*. John Wiley and Sons Ltd, 2009. 656 p.

7. Fritz K. C. N. Digital inheritance: commentary on the TJ/SP decision regarding the Facebook case. *Pensar. Fortaleza*. 2022. Vol. 27, No. 3. P. 1–20. URL: <https://ojs.unifor.br/rpen/article/download/14066/8522>

8. Juhasz A. Inheriting Digital Assets – A Glimpse Into the Future. *Juridical Tribune – Review of Comparative and International Law*. 2024. Vol. 14. Iss. 4. P. 547-563. URL: <https://www.tribunajuridica.eu/arhiva/y14v4/3.pdf>

9. Maspes I. Digital Inheritance, Right of the Heirs to Access to the Deceased User's Account, Non-Transferability Clauses: An Overview in the Light of Two Judgments Issued by Italian Courts. *The Italian Law Journal*. 2022. Vol. 8. Iss.1. P. 407-423. URL: <https://theitalianlawjournal.it/data/uploads/8-italj-1-2022/407-mapes.pdf>

10. Vigorito A. Post-mortem exercise of data protection rights: The Apple case. *Roma Tre Law Review*. 2021. No. 2. P 83-92. URL: <https://romatrepress.uniroma3.it/wp-content/uploads/2022/03/04.-Vigorito-RTLR-2-2021-ebook.pdf>